

УДК 630\*79; 631.16

**ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ  
ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ**

**ДУБАС Р.Г.,**  
доктор економічних наук, доцент,  
завідувач кафедри менеджменту,  
**КАМРАТОВ С.В.,**  
аспірант,  
Університет «Україна» (м. Київ)

*В статті розглянуто і сформовано організаційно-економічні аспекти формування стратегії підприємств лісового господарства України. Обґрунтовано недоцільність та необґрунтованість передачі лісогосподарських підприємств в концесію. Запропоновано впровадження стратегії розвитку підприємств лісового господарства, яка б відповідала принципам інституціонального розмежування повноважень між державними та місцевими органами влади і самоврядування, економічної самодостатності та субсидіарності.*

**Ключові слова:** лісова галузь, лісогосподарські підприємства, стратегія розвитку, збалансоване лісокористування.

*В статье рассмотрены и сформированы организационно-экономические аспекты формирования стратегии предприятий лесного хозяйства Украины. Обоснована нецелесообразность и необоснованность передачи лесохозяйственных предприятий в концессию. Предложено внедрение стратегии развития предприятий лесного хозяйства, которая бы отвечала принципам институционального разграничения полномочий между государственными и местными органами власти и самоуправления, экономической самодостаточности и субсидиарности.*

**Ключевые слова:** лесная отрасль, лесохозяйственные предприятия, стратегия развития, сбалансированное лесопользование.

*The organizationally-economic aspects of forming of strategy of enterprises of forestry of Ukraine are considered in the article and formed. Pointlessness and groundlessness of transmission of enterprises of forest industry are reasonable in a concession. Introduction of strategy of development of enterprises of forestry is offered, what would answer principles of institutional differentiation of plenary powers between the public and local organs of power and self-government, economic all-sufficientness and receipt of subsidies.*

**Key words:** forest industry, enterprises of forest industry, strategy of development, sustainable forest management.

*Постановка проблеми.* Сучасне лісокористування в Україні має ознаки глибокої економічної дестабілізації і продукує низку системних проблем, насамперед інституційних, екологічних, економічних та соціальних. До основних причин, які зумовлюють такий стан лісокористування, слід віднести:

невідповідність між існуючою практикою господарювання та правовими нормами, що регулюють використання лісових ресурсів й земельного фонду; суперечність між зовнішнім середовищем, в якому функціонують лісогосподарські підприємства, і державним регулюванням галуззю. Зазначені явища вказують на розбалансування механізмів управління лісовим господарством та необхідність нових підходів до розробки стратегії його розвитку.

Потребує якнайшвидшої розробки методика санації підприємств лісової галузі, зокрема в степовій зоні країни, які повинні дотуватися з державного бюджету (до прикладу, в 2015 році понад 20 млн. грн. було спрямовано з державного бюджету на ведення лісового господарства в Миколаївській області при використанні лише 10 млн. грн. власних коштів), але ефективність їх діяльності не завжди задовольняє екологічні та соціальні вимоги у відповідному регіоні. Доцільним видається адаптування інструментарію стратегічного планування до специфіки функціонування лісогосподарських підприємств. Отже нагальна потреба в поглибленні теоретичних і методичних основ формування стратегії розвитку лісокористування обумовлює доцільність та актуальність даного дослідження.

*Аналіз останніх досліджень і публікацій.* Теоретико-методологічні та прикладні аспекти використання, охорони і відтворення лісових ресурсів досліджували О. Дребот, Н. Зіновчук, Я. Коваль, І. Лицур, Л. Мельник, Є. Мішенін, І. Синякевич, Ю. Туниця, О. Фурдичко, М. Шершун, І. Ярова та ін. Питання стратегічного управління розкрито у працях М. Альберта, І. Ансоффа, В. Винокурова, Г. Минсберга, М. Мескона, Р. Фатхудинова та ін. Проблеми ж тактичного управління знайшли відповідне відображення в сучасних вітчизняних наукових дослідженнях, зокрема, таких вчених як В. Василенко, О. Мозенкова, Т. Клебанової, О. Бондар, О. Копелюк, А. Штангрет та інших.

Однак дотепер не відбувся синтез концептуальних підходів, визначених на теоретичній платформі економіки лісокористування та теорії управління, який би дозволив розробити виважений і науково обґрунтований механізм формування стратегії лісової галузі та діяльності лісогосподарських підприємств в сучасних умовах децентралізації влади.

*Мета статті.* Метою дослідження є поглиблення теоретичних засад, розробка методичних підходів та практичних рекомендацій щодо формування стратегії розвитку підприємств лісової галузі України.

*Виклад основного матеріалу дослідження.* Діяльність лісогосподарських підприємств належить до тих видів економічної діяльності, частка яких у структурі економіки України є незначною: вартість виробленої ними продукції у загальній структурі внутрішнього валового продукту країни традиційно становить 0,34 – 0,46% [1]. Разом з тим, від ефективності її здійснення залежить соціо-еколого-економічний розвиток нашої держави.

Лісорослинні умови в Україні вкрай неоднорідні, тому ліси поширені по території країни нерівномірно. Лісистість варіює від 3,7% у Запорізькій області до 51,4% у Закарпатській. За оцінками фахівців, найбільша кількість резервних земель знаходиться в південних та південно-східних районах, де лісистість території в 2-2,5 рази нижче оптимальної, а площа лісів в розрахунку на душу населення в 2-10 разів нижче норми [2]. Заселення цих земель забезпечило б

підвищену врожайність сільськогосподарських культур, захист ґрунту, водних басейнів та доріг, покращення екологічної ситуації.

На сьогоднішній день в галузі відсутні єдині та уніфіковані механізми і методики вирішення проблеми антикризового управління як на макро-, так і на мікрорівні, що пов'язано зі складним, часом унікальним, процесом формування взаємопов'язаних ефективних економічних, організаційних та маркетингових механізмів, що сприятимуть усуненню негативних фінансово-кризових проявів та забезпечать беззбиткове функціонування підприємств лісового господарства в майбутньому.

Розвиток лісогосподарських підприємств є складним процесом, який має відбуватися в чітко визначеному форматі. Для цього розробляється стратегія управління лісогосподарським підприємством. Оскільки сучасні виклики, особливо в степовій зоні України, вимагають розвитку лісогосподарських підприємств на засадах соціальної необхідності та екологічної достатності, то виникає необхідність у розробці відповідної системи управління та фінансування.

Особливістю фінансового менеджменту в лісовому господарстві є достатньо тривалий період лісовирощування (70-100 років) та існування низки різноманітних чинників потенційного фінансового ризику (пожежі, шкідники, самовільні зруби, кліматичні негаразди), що може призвести до поточної або критичної неплатоспроможності лісогосподарських підприємств. До того ж підприємства лісової галузі повинні постійно відтворювати ліси на тих ділянках, з яких було вилучено деревину в процесі суцільних рубок, забезпечувати охорону та захист існуючих лісових насаджень.

Основні показники ведення лісового господарства за 2015-2016 рр. (табл. 1) свідчать про те, що за цей період підприємства лісового господарства працювали в цілому стабільно, на що вказують зростання обсягів виробництва продукції, надання робіт та послуг, заготівля ліквідної деревини, збільшення площі відтворення лісів [3]. Виключення складають лісогосподарські підприємства степової зони України: Дніпропетровська, Запорізька, Миколаївська, Одеська та Херсонська області, які за наведеними показниками (особливо щодо обсягів виробництва продукції, надання робіт та послуг) мають тенденцію до погіршення.

Таблиця 1

Основні показники ведення лісогосподарської діяльності

Регіон	Обсяг продукції, робіт та послуг, млн.грн.		Заготівля ліквідної деревини, тис. м <sup>3</sup>		Відтворення лісів, тис.га	
	2015	2016	2015	2016	2015	2016
Вінницька	452,3	566,7	686,6	651,2	2,2	2,4
Волинська	652,1	795,7	1127,6	1181,6	5,3	5,4
Дніпропетровська	52,4	40,5	83,6	100,8	0,4	0,5
Донецька	32,7	38,7	88,6	100,1	0,3	0,5
Житомирська	1689,2	2075,0	3127,3	3402,9	9,4	10,5
Закарпатська	549,8	715,3	1451,2	1323,9	3,5	3,4
Запорізька	33,4	22,4	30,8	29,5	0,4	0,1

## Продовження табл. 1

Івано-Франківська	653,2	696,7	1223,6	1213,2	3,7	3,8
Київська	895,6	1030,2	1565,8	1661,7	4,5	4,3
Кіровоградська	121,7	176,3	217,5	225,1	0,8	0,9
Луганська	66,4	71,7	169,0	220,3	0,5	1,2
Львівська	788,5	826,9	1284,4	1242,9	4,3	4,4
Миколаївська	37,0	21,6	37,2	38,0	0,4	0,5
Одеська	83,1	61,9	106,2	109,6	0,4	0,4
Полтавська	245,5	320,7	491,3	471,0	2,0	2,0
Рівненська	1077,4	1303,3	1528,9	1690,8	6,7	7,2
Сумська	657,7	824,0	982,6	980,3	2,2	2,2
Тернопільська	182,2	201,1	279,9	255,4	0,8	0,8
Харківська	188,9	260,3	476,7	486,6	0,9	1,2
Херсонська	56,6	37,2	76,6	59,5	0,8	0,6
Хмельницька	470,2	577,6	698,6	750,5	1,8	2,0
Черкаська	477,2	594,2	699,0	673,5	1,5	1,8
Чернівецька	417,0	450,0	828,5	750,9	2,5	2,2
Чернігівська	762,4	968,1	1575,0	1727,7	4,8	4,7
м.Київ	135,7	162,7	431,2	258,7	0,2	0,1
<b>Всього:</b>	<b>10778,2</b>	<b>12838,8</b>	<b>19267,7</b>	<b>19605,7</b>	<b>60,4</b>	<b>63,2</b>

Крім того, слід зазначити, що вперше за весь період існування незалежної України в 2016 році понад 70 лісогосподарських підприємств семи областей півдня та сходу країни не отримали бюджетного фінансування, що поставило їх на межу банкрутства. Відповідно, критичний стан фінансування зробив неможливим ведення лісового господарства у закріплених за ними лісах. Протягом минулого року постійно спостерігалось звільнення висококваліфікованих фахівців цих підприємств. Більше 2500 осіб працювали за режимом скороченого робочого часу.

Необхідно відмітити, що деревні насадження степової зони на 90% мають штучне походження, виконують суто екологічні та захисні функції, створювалися у свій час з метою захисту територій від ерозійних процесів, зменшення негативного впливу суховіїв і пилових бур, припинення видування легких піщаних ґрунтів, вимивання зливовими водами гумусу чорноземів. Зупиняючи суховії і пилові бурі, накопичуючи вологу, збільшується врожайність сільськогосподарських рослин на 10-12% з гектара. Рубки головного користування в таких насадженнях не проводяться, тому весь час ці підприємства мали бюджетну підтримку, без якої вони фінансово не спроможні. Така соціальна, екологічна та економічна ситуація обумовлює необхідність проведення певних адміністративних заходів з метою відновлення господарської діяльності вказаних підприємств. Заходи ж ці повинні бути передбачені та обумовлені в прийнятій парламентом концепції розвитку лісового господарства України, яка відсутня на сьогоднішній день.

Упродовж 2008-2010 рр. спостерігалася достатньо висока частка фінансування лісового фонду за рахунок власних коштів (79-81%), що втричі перевищує рівень бюджетного фінансування [4]. Найбільше фінансування за Державним бюджетом отримували підприємства степової зони, а найнижчий

рівень фінансування характерний для лісових господарств Полісся, покриття витрат яких здійснюється за рахунок власних коштів. Вже в 2014 році на ведення лісового господарства було скеровано 2569,5 млн. грн., із них 86,5% – власні кошти підприємств, 12,9% асигнувань було скеровано на ведення лісового господарства із загального фонду Державного бюджету, 13,3 млн. грн. коштів спеціального фонду (0,5%) та 7,7 млн. грн. (0,3%) – підприємствам галузі виділено асигнувань з місцевих бюджетів. Тобто спостерігається поступова тенденція зменшення частки асигнувань з Державного бюджету в загальній сумі витрат на ведення лісового господарства.

В той же час, більшість підприємств лісової галузі завершило фінансовий рік із прибутком, особливо в зоні Полісся та Карпат, які характеризуються підвищеною лісистістю та значним лісоресурсним потенціалом, здатним забезпечити ефективність та результативність діяльності галузі. Так, за результатами фінансово-господарської діяльності за 2016 рік державні підприємства галузі лісового господарства отримали більше 12,3 мільярдів гривень доходу від реалізації продукції власного виробництва. За даними Державного агентства лісових ресурсів України, в порівнянні з 2015 роком, цей показник зріс практично на 20% (на 1,9 млрд. гривень). При цьому, з урахуванням необхідних виплат та проведених закупівель товарів і послуг, чистий прибуток підприємств склав 597,2 мільйонів гривень, з яких 447,9 млн. грн. було перераховано до державного бюджету. Загалом до бюджетів усіх рівнів сплачено 4,2 млрд. грн. податків та зборів, що на 1 млрд. грн. більше, ніж у 2015 році [5].

В липні 2017 року на засіданні КМУ була надана інформація, що Мінекономрозвитку України готує передачу в концесію 333 державних лісгосподарських підприємств. Зауважимо, що інформація про майбутню передачу всіх підприємств сфери управління Держлісагентства була повною несподіванкою не тільки для працівників лісової галузі, але й для експертів, науковців та громадськості в цілому. Відтак, концесія лісгосподарських підприємств за думкою Мінекономрозвитку має стати основною формою лісокористування в Україні. Таким чином, пропонуючи таку концепцію розвитку лісової галузі, керівництво центральних органів влади прогнозує майбутній ріст ефективності лісової галузі, вирішення низки соціальних, екологічних та економічних проблем, зниження корупції тощо.

Наголошуємо, що концесія – це відступлення державою або територіальною громадою на певний строк своїх майнових прав або прав на окремі види господарської діяльності недержавним іноземним або вітчизняним компаніям на певних умовах. Концесію можна назвати специфічним різновидом довготривалої, а тому значної дорожчої оренди, об'єктом якої слугує не тільки майно, але й права на здійснення у певній галузі. Крім того, концесію відрізняє від оренди обов'язковість (здебільшого) внесення концесіонером інвестицій в тій чи іншій формі в отримані державні активи. Підкреслимо, що до концесіонера не переходить право власності на державне або комунальне майно. Держава не втручається у господарську діяльність концесіонера, а має здійснювати суворий контроль за виконанням договірних умов.

В умовах децентралізації влади концесія в лісовому господарстві буде негативно сприйнята як населенням так і радами різних рівнів, а тому прийняття

такого важливого рішення вимагало б обговорення в суспільстві. Приватну компанію, перш за все, цікавить ліс, який дасть прибуток, що є безумовним мотивом взяття його в концесію. Цим параметрам відповідають тільки ліси Карпат та Полісся, а які ж перспективи лісогосподарських підприємств Півдня та Сходу, які виконують лише захисні та екологічні функції. Можна обґрунтовано припустити, що вказані лісгоспи за умов за запровадження масової концесії залишаться державними, а найкращі підприємства галузі будуть передані в концесію. Уряд готовий надавати в концесію всі лісгоспи, попри те, що на сьогодні значна частина із них є прибутковими, що підтверджено наведеними вище даними. Отже, із цього слідує, що держава вважає низьким існуючий рівень прибутковості лісових підприємств Держлісагентства. Але тоді виникає питання, а який розмір прибутку лісогосподарських підприємств вважається достатнім для збереження їх у державній власності. До того ж передача майнових комплексів лісгоспів у концесію приватному капіталу передбачає процедуру ліквідації самих лісгоспів, що спричинить звільнення певної частини працівників цих підприємств і відповідно збільшення соціальної напруги.

Принагідно зазначити ще низку особливостей діяльності лісогосподарських підприємств державної форми власності, які не зможуть бути повноцінно реалізовані при впровадженні масової концесії. Щороку в Україні виникає близько 3 тисяч випадків лісових пожеж на площі 3-5 тис. га, виявляють, попереджають та ліквідовують їх працівники державної лісової охорони лісогосподарських підприємств. Лісові пожежі уже переросли у стихійне лихо (тільки у першому півріччі 2017 року вже виникло 819 лісових пожеж та знищено 653 га). На даний час в лісовій галузі функціонує ефективна система охорони лісів від пожеж, яка обліковує 269 лісопожежних станцій укомплектованих фаховим особовим складом, відповідними технічними засобами для виявлення та гасіння лісових пожеж. Невід'ємними складовими охорони і захисту лісів є протидія незаконним рубкам, захист від шкідників та хвороб лісу, запобігання будь-якому негативному впливу на ліси. Створення захисних лісових насаджень та полезахисних лісових смуг сприяє підтриманню екологічної рівноваги майже на всій території країни та спрямоване на реалізацію державної політики України в галузі охорони навколишнього природного середовища та припинення дії ерозії ґрунтів.

Концесійну модель управління у Європі не використовує жодна країна з розвинутою економікою. Негативний досвід у цьому має Болгарія яка, у свій час ввела концесійну модель управління. Та вона довела свою неефективність і призвела до значного погіршення якості ведення лісового господарства та його економічного стану. Держава повернула в управління лісогосподарські підприємства та була вимушена робити інвестиції для забезпечення відповідного рівня лісогосподарського виробництва.

На сьогодні все більше високорозвинених країн світу розглядають ліси як стабілізуючий фактор довкілля і не прагнуть отримувати вигоду від використання деревини. Зокрема, якщо співставити видатки бюджету Німеччини на ведення лісового господарства з податковими надходженнями від цієї діяльності, то видатки будуть перевищувати надходження. Тобто лісове господарство не варто розглядувати як фактор стабілізації фінансової системи, оскільки у довгостроковій перспективі екологічні функції лісів будуть

переважати над економічними.

Стратегічні підходи до господарювання в діяльності підприємств лісової галузі в цілому повинні бути спрямовані на:

- збільшення площ земель лісогосподарського призначення;
- підвищення продуктивності та екологічного потенціалу лісових насаджень;
- дотримання принципу безперервного та невиснажливого лісокористування;
- збереження біологічного різноманіття лісових екосистем;
- поліпшення показників лісової галузі та її інфраструктури.

У зв'язку з євроінтеграційними намірами нашої держави, стратегічні орієнтири необхідно зосередити на управлінських діях щодо формування природно-ресурсних комплексів на рівні територіальних громад на засадах ефективного використання місцевих природних активів та відповідних логічно-алгоритмічних етапів. При цьому стратегія розвитку має забезпечити входження до європейського простору на принципах інституціонального розмежування повноважень, економічної самодостатності та субсидіарності.

Відповідно до першого принципу управління природними активами необхідно впорядкувати відносини між державною та місцевою владою у напрямі гармонізації конституційної норми володіння народом природними ресурсами, нормою розпорядження ними від імені народу державними та місцевими органами влади і самоврядування. Другий – передбачає надання території права щодо розпорядження власними та наданими шляхом делегування повноважень економічними активами, включаючи природно-ресурсні, та результатами їх використання в господарському процесі. Третій принцип пов'язаний з формуванням взаємовідносин між державною та місцевою владою на засадах забезпечення умов щодо максимальної самодостатності розвитку територій і надання їм державної допомоги лише у випадку неспроможності останніх забезпечити його самостійно.

*Висновки та перспективи подальших досліджень.* Таким чином, в статті розглянуто і сформовано організаційно-економічні аспекти формування стратегії підприємств лісового господарства України. Оскільки на законодавчому рівні відсутня концепція розвитку лісової галузі, то відповідно неможливо розробити єдину стратегію функціонування і розвитку підприємств лісового господарства, особливо в малолісних регіонах. Обгрунтовано недоцільність передачі лісогосподарських підприємств в концесію та запропоновано впровадити таку модель стратегії їх розвитку, яка відповідає принципам інституціонального розмежування повноважень між державними та місцевими органами влади і самоврядування, економічної самодостатності та субсидіарності.

#### *Література:*

1. Коваль Я.В. Планування виробництва в лісовому господарстві: нач. посіб. / Я.В. Коваль, Т.П. Блажкевич, В.В. Волочков. – Житомир: Вид-во «Житомирський національний агроекологічний університет», 2011. – 504 с.
2. Основні досягнення лісового господарства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/publish/article?art\\_id=121197&cat\\_id=81209](http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/publish/article?art_id=121197&cat_id=81209)

3. Державна служба статистики України: офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

4. Шершун М.Х. Аналіз фінансово-господарської діяльності підприємств лісового господарства// Економічний аналіз. – 2012 р. – Випуск 10. Частина 2. – С. 141-144.

5. Публічний звіт за 2016 рік про підсумки діяльності Державного агентства лісових ресурсів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dklg.kmu.gov.ua/>

---

A management feature in forestry are the protracted enough period of growing of the forest (70-100) and existence of row of various potential financial risk (fires, wreckers, wilful frames, climatic confusions) that can result in current insolvency of enterprises of forest industry factors. On results financially-economic activity for 2016 the state enterprises of industry got to the more than 12,3 milliards UAH profit from realization of products of own production. Thus, the net income of enterprises made 597,2 million UAH, from that 447 million UAH it was enumerated in the state budget.

In a current year there was the given information on meeting of Cabinet of Ministers, that a transmission prepares in a concession 333 state enterprises of forest industry. Id est, the concession of state enterprises must become the basic form of using the forest in Ukraine. Thus, offering such conception of development of forest industry, guidance of central government bodies forecasts the future height of efficiency of forest industry, decision of row of social, ecological and economic problems, decline of corruption and others like that.

In the conditions of decentralization of power a concession in forestry will be negatively perceived as by a population so by advices of different levels, and that is why the acceptance of such important decision would require a discussion in society. Private company, foremost, interests the forest, that will make profit, that is absolute reason of taking of him in a concession. These parameters are answered only by the forests of Carpathians and Polesye, and what prospects of enterprises of South and East. It is possible reasonably to assume that indicated enterprises after terms of input of mass concession will remain state, and the best enterprises of industry will be passed in a concession.

In connection with eurointegration intentions of our state, strategic reference-points must be concentrated on administrative actions in relation to forming of naturally-resource complexes at the level of territorial communities on principles of the effective use of local natural assets and corresponding logically-algorithmic stages. Thus strategy of development must provide including to European space on principles of institutional differentiation of plenary powers, economic all-sufficientness and receipt of subsidies.

In accordance with the first principle of management of natural assets it is necessary to put in order relations between state and local power in the direction of harmonization of constitutional norm of possessing people by natural resources, by the norm of order by them on behalf of people by the public and local organs of power and self-government. Second - envisages a grant to territory of right in relation to an order own and given by delegation of plenary powers by economic assets, including a naturally-resource, and by the results of their use in an economic process. The third



principle is related to forming of mutual relations between state and local power on principles of providing of terms in relation to maximal all-sufficientness of development of territories and grant to them of state help only in case of insolvency of the last to provide him independently.

УДК 621.311

## ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГОПОСТАЧАННЯ У СТАРОПРОМИСЛОВИХ РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

**ШКРАБАК І.В.,**

**доктор економічних наук, доцент,  
завідувач кафедри менеджменту,  
ДВНЗ «Донецький національний  
технічний університет»,**

**м. Покровськ**

**ХАРЧЕНКО О.С.,**

**кандидат економічних наук, докторант,  
Донбаська державна машинобудівна  
академія, м. Краматорськ**

*В статті обґрунтовано особливу актуальність диверсифікації джерел енергопостачання в промисловості для старопромислових регіонів України. Досліджено структуру генеруючих потужностей Дніпровської і Північної енергосистем і обґрунтовано перспективність інтегрування ВЕС в структуру регіональних ЕС. Побудовано регресійну модель залежності собівартості електроенергії в ОЕС від граничних значень собівартості електроенергії на ВЕС при використанні потужностей резервування. Обґрунтовані перспективні напрями державного регулювання диверсифікації джерел енергопостачання підприємств старопромислових регіонів.*

**Ключові слова:** старопромислові регіони, енергопостачання, відновлювані джерела енергії, вітрові електростанції, собівартість, диверсифікація джерел енергопостачання.

*В статье обоснована особая актуальность диверсификации источников энергоснабжения промышленности старопромышленных регионов Украины. Исследована структура генерирующих мощностей Днепровской и Северной энергосистем и обоснована перспективность интегрирования ВЭС в структуру региональных ЭС. Построена регрессионная модель зависимости себестоимости электроэнергии в ОЭС от предельных значений себестоимости электроэнергии на ВЭС с использованием мощностей резервирования. Обоснованы перспективные направления государственного регулирования диверсификации*